

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XVII. Fraternitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

contra Titium testantur, esse veros confes-
siones, nullumque subornationis, aut collusionis
periculum adfit, sed in dubio, utrum sint
veri testes, præsumptio quidem fiet pro
ipsis, ne perjuri damnentur; at tamen talis
præsumptio eò extendi non debet, ut alius
condemnetur. Ratio est, quam dedi lib. 3.
Th. Mor. Tract. 3. p. 2. cap. 2. n. 7. quia prior
illa præsumptio est tantum negatiua, si utroque
modo se res habere possit, videlicet, ut testes
vel contradicentia, vel diuersa dicant, non debeo
iudicare, eos contradicentia dicere, aut ut per-
juros damnare, at verò posterior præsumptio
esset positiva, videlicet frumenti euectionem
factam esse post prohibitionem seu decretum,
quod in dubio (videlicet si erroris aut collusionis
suspicio aliqua sit) præsumi non debet.

CAPITVLVM XVII.

Fraternitatis.

PARAPHRASIS.

Si post renuntiationem partium, seu con-
clusionem in causâ, attestacionibus publi-
catis sententia lata sit, & pars appella-
uerit, quæritur, num coram iudice appella-
tionis testes denudè produci possint, ad hoc
respondet Alexander III. quòd in causâ appella-
tionis seu secundâ instantiâ super nouis tantum
articulis liceat testes vel eosdem, vel alios
producere, recepto tamen ab his iuramento.

SUMMARIUM.

1. *Articulus probatorialis est pars seu mem-
brum eorum, quæ litiganti probanda
sunt.
Alius articulus antiquus, alius omnino
nouus, alius denique directè vel indire-
ctè contrarius. An super his publicatis
semel, verum testes produci possint ydem
vel alij. num. seqq.*
2. *Articulus antiquus quis dicatur.*
3. *Quid sit Articulus omnino nouus.*
4. *Quid sit non omnino nouus.*
5. *Articulus directè contrarius quid?*

6. *Quid Articulus indirectè, seu per accidens
contrarius.*

7. *Publicatis ritè attestacionibus neque in
prima instantia, neque in secunda testes
recipiuntur super articulis ydem, aut
directè contrariis.*

8. *Contra hanc negatiuam regulam enarra-
tur exceptiones.*

Materia huius capituli expressius decisa
habetur in *Clem. 2. hoc tit.* quòd testi-
bus ritè receptis & testificacionibus publi-
catis neque in causâ principali, neque in
causâ appellationis seu eosdem, seu alios
testes producere liceat super articulis eis-
dem, aut directè contrariis. Ratio adiun-
gitur, quia in vtrâque causâ periculum sub-
est, ne testes subornentur.

Pro intellectu aduerte, quòd articulus al-
ius dicitur antiquus, & alius nouus, & hic
vel omnino nouus vel dependens ex an-
tiquis, alius denique articulus contrarius
directè vel indirectè. Articulus (videlicet
probatorialis) est pars seu membrum ali-
quod eorum, quæ parti litiganti proban-
da sunt, ut dixi in *c. vn. de litis contestat.*

Articulus antiquus dicitur, qui antea
propositus fuit, ut probaretur. Super hoc,
si testes recepti & publicati sunt, iterum su-
per eodem non recipiuntur.

Articulus omnino nouus est, qui nec
propositus fuit, nec ad intentionem partis
villo modo pertinet, talis articulus in omni
causâ rejicitur, quia probatus in iudicium
adductam causam non adiuuaret. *c. Cum
contingat. 26. de off. deleg. v. g.* si actor in
libello petiuerit bouem à Caio ex causâ
venditionis, postea verò ponat articulum,
bouem sibi deberi ex causâ promissionis.

Articulus non omnino nouus, sed de-
pendens seu per se conjunctus cum anti-
quis est, qui propositus ac probatus ad-
iuuat causam seu intentionem agentis:
Exempli causâ: Parochus petiit decimas
à quibusdam personis, eæ objecerunt
priuilegium exemptionis, & ideo pro ipsis
sententia lata est, sed Parochus appellans
proponit, quòd per annos 40. priuilegio
vñ

vfi non fuerint, adeoque ipse contra priuilegium præscripserit. *c. Accedentibus. 15. de priuileg.* hoc casu recipitur nouus iste articulus per se spectans ad causam in iudicium ante deductam.

Excipitur, si articulus, qui expressè non erat propositus, ideoque externâ specie nouus apparet, in antiquis articulis contineatur secundum necessitatem facti ac probationis, tunc reputari debet antiquus, ideoque super eo post publicatas attestaciones, nec in principali, nec in appellationis causa testes recipiendi sunt, vt hîc docet *Innoc. n. 2. Imola n. 9. Bartolus in auth.*

Exempli causa: Aliquis inter articulos probatoriales contra conciuem suum posuit, quod rem immobilem præscripserit annis 10. & post publicationem testium proponit titulum, non debet audiri, quia iste articulus in priore illo virtualiter continetur tum quoad factum, tum quoad onus probandi, quandoquidem nemo absque titulo contra priuatum ciuem rem immobilem præscribere potest intra 10. annos, sed nec præscriptio in hoc casu probari potest, nisi ostenso titulo.

Articulus directè contrarius dicitur, si quis offerat se probaturum, quod directè contrarium est, seu aduersans depositioni testium ex parte alterâ productorum, vt si actor per testes probârit, se mutuum dedisse certo loco, ac tempore, Reus autem post publicatas attestaciones, aut coram iudice appellationis probare velit, se eo tempore non fuisse in loco illo, audiendus non est. *cit. Clem. 2.* dummodo actor inter positiones habuerit de loco illo, nam si Reus circumstantiam loci primùm intellexerit ex publicatione depositionum, admittitur ad reprobationem testium. *c. Ex tenore. 35. hoc tit.*

Articulus indirectè seu per accidens contrarius est, si actor v. g. posuerit absolute mutuum datum esse Caio, testes autem postea producti deponant de certo tempore aut loco, hoc casu publicatis attestacionibus Caius reprobare potest dicta testium, & consequenter seu indirectè articulum pro-

batorium Titii infringere, ostendendo per testes à se in contrarium adductos, se tunc in loco illo non fuisse, vt dicam plenius *in cit. c. Ex tenore.*

His præmissis *ex e. isto, juncta Clem. 2.* colligimus notandum vnicum; ritè publicatis attestacionibus seu testium dictis neque in primâ instantiâ, neque in secundâ seu iudicio appellationis testes recipiuntur super articulis iisdem aut directè contrarijs.

Nota quod dicitur, si attestaciones ritè publicatæ sint, sin autem non legitimè testes recepti v. g. ante litis contestationem, tunc testium noua receptio fieri debet, vt notat *gl. in cit. Clem. verb. Ritè. Gail. lib. 1. obseru. 105. n. 12.* deinde loquor de articulis iisdem seu antiquis, nam qui omnino noui, aut alij sunt, adeoque impertinentes, ij nec ante testium publicationem recipiuntur. at verò, qui non omnino noui, sed dependentes à prioribus, ij recipi debent, sicut & qui indirectè contrarii sunt, videlicet propter aliquam qualitatē à testibus allegatam & probatam, ex quâ reprobari possunt. *cit. c. Ex tenore.* Ratio regulæ negatiuæ positæ in notando redditur *in cit. Clem. 2.* quia post publicatas & cognitatas depositiones testium major subesse potest timor aut suspicio subornationis, vt videlicet nouiter producendo testi suggeratur id dicendum, quod cognito jam totius causæ statu eam maximè adiuuat ac promouet.

Cæterum, si publicatio facta sit, sed depositiones pars non cognouerit, tunc non prohibetur testes iterum producere, nisi appareat, quod antea voluerit renuntiare testium productioni, vt docet *gl. cit. & Abbas hîc. n. 5. Gail. n. 3.*

A regulâ illâ negatiuâ plures sunt exceptiones, quarum pleræque alibi explicatæ sunt v. g. *c. Licet. 9. de probat.* quod contra testes etiam post latam sententiam obijci possit esse corruptos, item quod exceptio peremptoria post attestacionū publicationem opponi queat. *c. Litem. 5. de dolo.* deinde quotiescunque partes probationibus ac defensionibus renuntiare nō possunt, tunc etiā publi-

publicatis testificationibus noui testes, aliaque probationes super iisdem articulis recipiuntur, vt in causâ matrimoniali, quæ ne latâ quidem sententia transire censetur in rem iudicatam propter animæ periculum, si vel separarentur, qui legitime copulati sunt, vel copularentur, qui legitime copulari nequeunt, vti dixi in c. Iuravit. 6. de prob. & docet Gail. cit. obseru. 105. n. 5. eademque ratione in causis criminalibus locus non est regulæ huic ex parte Rei; cum respectu ipsius, vt ad innocentiam suam ostendendam admittatur, nunquam in causâ conclusum censetur iuxta l. vnius 18. §. Cogniturum. ff. de quest. vbi dicitur, quod defensionem quocumque tempore postulante reo negari non oportet. Vide Gail. lib. 1. obseru. 107. n. 11. sed & iudex ex officio post publicatas attestaciones & conclusionem in causâ, antequam sententia lata sit, interrogationes ac positiones formare & testes recipere potest, quatenus necessarium videtur ad pleniorē & perfectam causæ cognitionem iuxta c. Cum Ioannes. 10. vbi Felinus n. 11. de fide instrum. Gail. cit. obseru. 107. n. 6. similitérque ad instantiam partis vtriusque testes de nouo recipi nihil prohibet, cum partes suo fauori renuntiare possint. Argum. l. Si quis 29. Cod. de pænit. & docet Gail. cit. obs. 105. n. 14. plures exceptiones videbis apud speculatorem tit. de teste. §. 8. Imolam hic Gail. l. c. Fariac. q. 73.

CAPITVLVM XVIII.

Intimauit.

PARAPHRASIS.

Guilielmus Clericus jurare sibi fecit Capellanum Romani Presbyteri, quod testimonium, consilium, vel auxilium dicto presbytero aduersus ipsum Capellanum præstare nollet, hoc intellecto Alexander III. respondit, si testium depositiones publicatæ non sint neque renuntiatum, tunc tam ij, qui iuramentum illud

ediderunt, quàm alij idonei testes admittantur.

S Y M M A R I V M.

1. Testificari compellitur, qui iuravit se non testificaturum, supposito, quod iudex habeat jus examinandi testes, seu quod iuridicè interroget.

NOT. Vn. Ad testimonium ferendum aliquis compelli potest, non obstante, quod iurauerit se non testificaturum. ratio est, quia lex charitatis obligat ad testimonium ferendum pro proximo, imò etiam lex iustitiæ, si superior jubeat, vti docui c. 1. hoc tit. cum itaque testimonium negari non possit absque peccato & quidem ex genere suo mortali, consequens est, quod iuramentum de non testando seu veritatecelandâ obligatorium non sit, ideòque nec seruandum. c. Constit. 14 hoc tit. & c. Olim 26. de accusat. nam iuramentum non est vinculum iniquitatis. c. Quanto 18. nec est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum Reg. 88. in 6.

Supponitur autem, quod iudex jus habeat testes examinandi, seu quod iuridicè interroget, videlicet præcedentibus sufficientibus indiciis, si loquamur de causâ criminali, sin autem crimen occultum sit, id est indiciis sufficientibus non proditum, licet duobus vel tribus notum sit, hoc casu non debet aliquis de eo testari, teste S. Thomâ 2. 2. q. 70. art. 1. nisi sit perniciosum in futurum, aut nisi agatur secundum denuntiationem charitatiuam vel canonicam ad tollendum peccatum aut animæ periculum, v. g. si aliquis jubeatur depone-re de commisso incestu cum duabus consanguineis in 1. aut 2. gradu eò tantum sine, vt nuptiæ cum alterâ impediatur aut dirimantur tanquam irritæ iuxta ea, quæ docet Suar. lib. 3. D. 13. & dixi lib. 3. Theol. mor. Tract. 6. cap. 4. q. 4.

¶: (o): ¶

Cap.